

Inventari del Patrimoni Arqueològic de la Serralada Litoral

CODI	DENOMINACIÓ	TERME MUNICIPAL	COMARCA
013	TURÓ DE L'INVERN	Cabrils - Cabrera de Mar	El Maresme

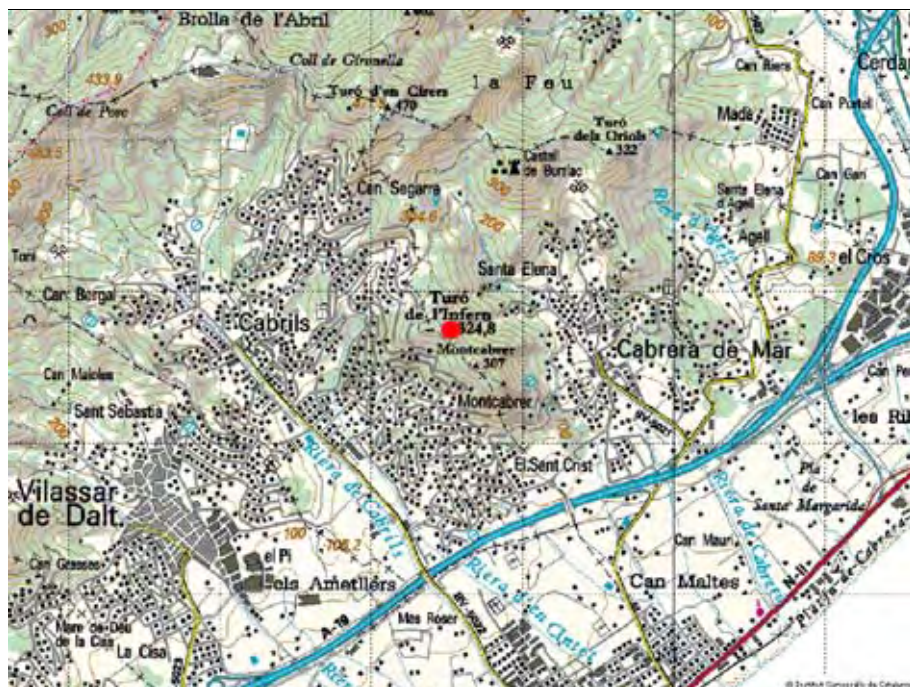
SITUACIÓ

A l'Est del nucli urbà, en el partió amb Cabrera. Entre la Creu de l'Abella i la del Montcabrer

ACCÉS / DESCRIPCIÓ DE LA LOCALITZACIÓ

Un cop a la plaça de l'Església de Cabrils, s'ha d'agafar el carrer de pujada de mà dreta en direcció al cementiri, i no deixarem en cap moment aquest carrer anomenat Camí de Cabrera. Al cap de 15 minuts trobarem l'alzina surera que és el llinar entre Cabrils i Cabrera. Es trenca a mà dreta per un corriol que anirà pujant progressivament fins arribar al Turó de l'Infern, on es pot observar un conjunt granític i al damunt una fita geodèsica de l'Institut Cartogràfic.

PLÀNOL DE SITUACIÓ

ICC. Mapa Comarcal de Catalunya 1:50.000

INFORMACIÓ GEOGRÀFICA

COORDENADES U.T.M.	COORDENADES GEOGRÀFIQUES	SUPERFÍCIE APROXIMADA
X= 448499		
Y= 4597738	N=	4.417 m2
Z= 324	E=	

REFERÈNCIA CADASTRAL

CLASSIFICACIÓ URBANÍSTICA

QUALIFICACIÓ DEL SÒL

ÚS ACTUAL

Bosc

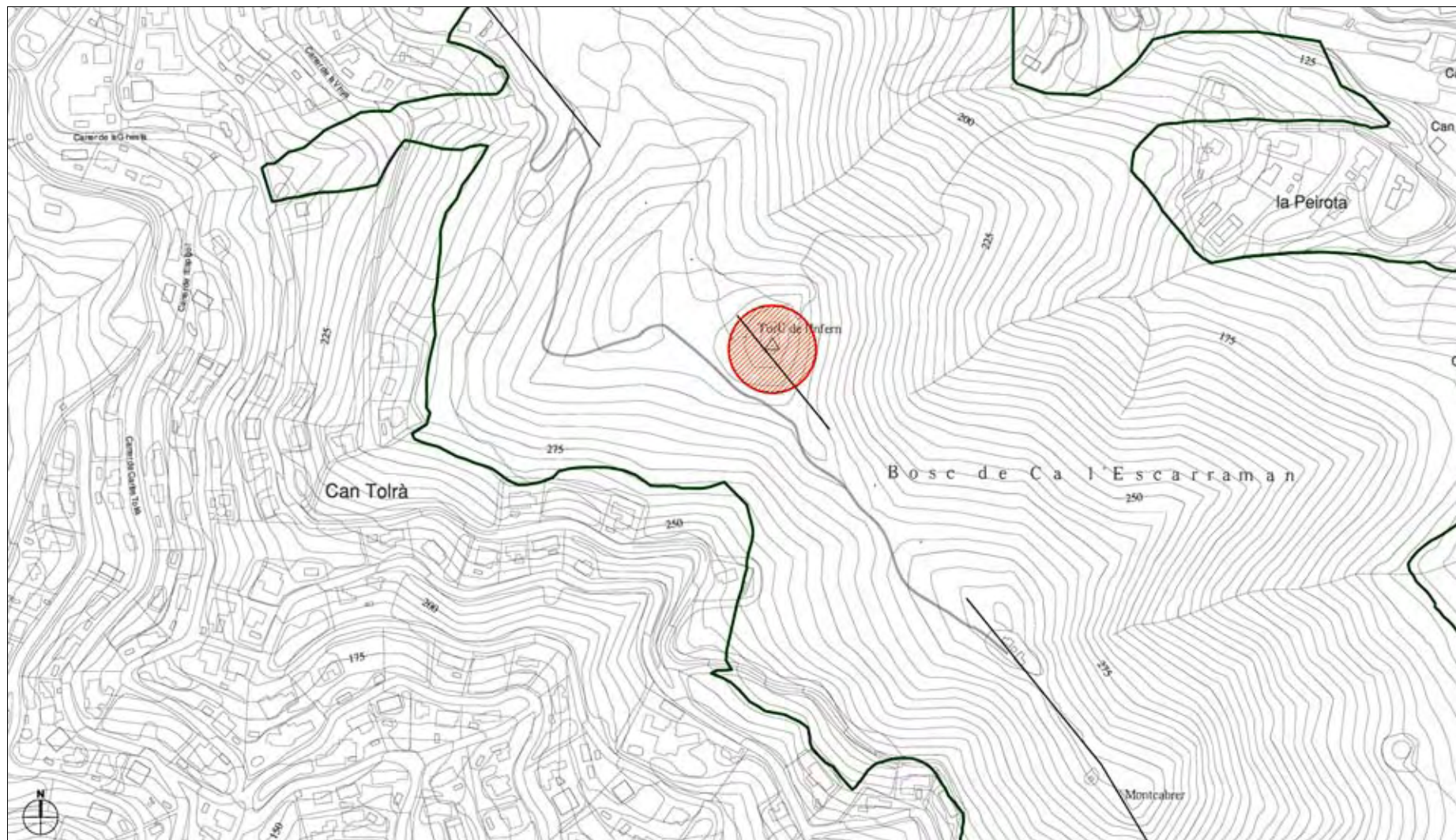
TITULARITAT

Privada

PROPIETARI/S

Varis propietaris

PLÀNOL DE SITUACIÓ

ICC. Mapa Topogràfic 1:5.000

Inventari del Patrimoni Arqueològic de la Serralada Litoral

TIPUS DE JACIMENT

Establiment o punt de control

ÈPOCA / PERÍODE

Ibèrica i romano republicana ss. VI - I Ac

DESCRIPCIÓ

El turó de l'Infern forma part del gran massís intrusiu (batòlit) granític que s'extén per tot El Maresme. Durant l'era primària es van dipositar diferents roques paleozoiques. A finals d'aquesta mateixa època els materials van patir unes forces compressives donant lloc a una gran cadena muntanyosa. Al final del terciari, fa 20 milions d'anys, l'escorça es va separar i va provocar l'enfonsament de la zona central, limitada per dues grans fractures (Vallès - Penedès) i aixeca la Serralada Litoral i Prelitoral. El relleu actual és el fruit de la meteorització i erosió del sòcol.

Des dels anys cinquanta hi ha hagut notícies de troballes diverses: una destrada de pedra basàltica, enterraments, amb una localització generalista entre Burriac i el Montcabrer, però sense més precisions. L'existència de ceràmica en superfície era notòria fins fa uns anys i el pas d'excavadors clandestins posà en evidència que es tractava d'un jaciment, segurament d'època romano-republicana.

Actualment, el Turó de l'Infern, s'interpreta com un lloc estratègic de vigilància i control del territori en època ibero-romana, en relació amb el poblat ibèric de Burriac.

NOTÍCIES / INTERVENCIONS

Les primeres notícies que ens en parlen provenen de Marià Ribas, a l'any 1952, detecten entre Burriac i el Montcabrer diverses sepultures de teules. Ens diu que en una hi havia una destrada de pedra basàltica com objecte d'ofrena. Al costat, dos enterraments en urna. Marta Prevosti (1981:206), citant notes de l'arxiu Ribas, parla de molta ceràmica romana feta a torn, fragments d'àmfora, teula, ceràmica ibèrica i romana feta a torn i feta a mà. També parla de sepultures tardanes rectangulars amb parets de pedra aplanada (0,45 x 1,95 m) que han perdut la tapa. Marta Prevosti també cita informació proporcionada per Joaquim Serra que diu que la ceràmica romana (àmfora i teules) s'estén pel vessant de Cabrera de Mar. Igualment parla de l'existència de sitges.

L'any 1984 es va fer una recollida superficial de materials, per la presència continuada de clandestins i després de posar-ho en coneixement del llavors Servei d'Arqueologia de la Generalitat. Aquests materials es troben dipositats en el Museu de l'Estampació de Premià de Mar. Destaquen la presència de produccions calenes (formes Lamboglia 1 i 5), àmfora itàlica (Dressel 1) i àmfora local (Pascual 1) i nombrosa ceràmica ibèrica tardana.

A les prospeccions superficials realitzades durant l'execució de la Carta Arqueològica (1987), els autors parlen de la localització de diversos fragments de ceràmica en ambdues vessants del turó, sense cap estructura. En el cim s'hi podia observar una gran quantitat de material ceràmic provinent de forats d'excavadors clandestins. Segons informacions orals recollides pels autors de la Carta Arqueològica, els furtius trobaren un tresoret de monedes ibèriques (entre 100 i 400 monedes). En el cantó N i E del cim s'observa la darrera filada d'una paret, possiblement ibèrica, que envoltaria el cim del turó. També, a les roques que coronen el cim, es veuen forats rectangulars repicats.

L'any 1999, amb motiu d'un projecte de recerca de la zona (COLL-JARREGA-PREVOSTI: 2000) es va fer una nova recollida de materials.

OBSERVACIONS

Fa vint anys s'observaven gran quantitat de ceràmica ibèrica i romana i fileres de pedres. En la nostra visita ja no es veien restes superficials. No ha estat mai excavat, però sí espoliat.

També s'observen quatre forats equidistants, excavats en una de les roques més enlairades d'aquest turó, i d'uns 15 cm. de costat. Han estat interpretats (BASSA, FARELL, PUJOL 1994: 26-27) com les famoses forques medievals que hi havia al Montcabrer, instal·lades per Pere des Bosch al segle XIV, i que esmenta la documentació medieval (CUADRADA 1988: 139).

BIBLIOGRAFIA

BASSA, O; FARELL, D. I PUJOL, J. (1994). Coneguem Burriac i Montcabrer. Itineraris de natura, història i paisatge. Cabrera de Mar, 1994.
BURJACHS, Francesc i DEFAUS, Josep M. (1987). Inventari del patrimoni arqueològic de Catalunya. Cabriels (El Maresme). Barcelona. Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya. Inèdit.
COLL, R; JÀRREGA, R i PREVOSTI, M. (2000). Memòria de l'actuació arqueològica de les campanyes del 1997 i 1999 del projecte científic "Prospecció arqueològica sistemàtica en el Montcabrer. Poblament antic i ocupació del territori entre la riera de Cabrera i la riera de Cabriels (El Maresme). Cabriels, Cabrera i Vilassar de Mar (El Maresme). Servei d'Arqueologia. Barcelona.
CUADRADA, Coral (1988). El Maresme medieval: les jurisdiccions baronals de Mataró i Sant Vicenç/Vilassar (hàbitat, economia i societat, segles X-XIV). Mataró, 1988.
GARCIA, J (1992). La necròpolis Layetana del "Turó dels Dos Pins" (Cabrera de Mar). Congreso de Arqueología Ibérica. Las Necrópolis (J. Blázquez i V. Antona coords). Varia I Madrid, pàg. 112.

Inventari del Patrimoni Arqueològic de la Serralada Litoral

GARCIA, J; ZAMORA, D. (1993). La vall de Cabrera de Mar. U model d'ocupació del territorial a la Laietània ibèrica. El poblament ibèric a Catalunya. Actes. Laietania, núm.8. Mataró, pàg. 152.
MARTIN, R. (1962). Poblamiento ibérico del Maresma. Síntesis de un estudio general. VII CNA. Barcelona, pàg. 246 i 250.
MARTIN, R. (1963). Poblamiento y demografía ibérica. Problemas de la Prehistoria y de la Arqueología Catalanas. II Symposium de Prehistoria Peninsular. Barcelona, pp. 77-87.
MALUQUER, J. (1987). Prehistòria i edat antiga (fins el segle III). Història de Catalunya dirigida per P. Vilar. Barcelona, pàg. 241.
OLESTI, O (1995). El territori del Maresme en època republicana (s. III-I aC.): estudi d'Arqueomorfologia i Història. Mataró. Caixa d'Estalvis Laietana, pp. 196 i 438.
PREVOSTI, Marta (1981). Cronologia i poblament a l'àrea rural d'Illuro. Mataró. Caixa d'Estalvis Laietana; pàg. 206, apartat 189.
RIBAS, Marià (1952). El poblament d'Illuro. Barcelona. Institut d'Estudis Catalans. Memòries de la Secció Històric - Arqueològica, XII; pàg. 47, apartat 72.
RIBAS, Marià (1975). El Maresme en els primers segles del cristianisme. Mataró, pàg. 68.
RUESTES i BITRIÀ, Carme (2002). El poblament antic a la Laietània litoral (del Besòs a la Riera de Caldes): l'aplicació d'un GIS (Sistema d'Informació Geogràfica) a l'estudi de la seva evolució i les seves relacions espacials. Tesi doctoral dirigida pel Dr. Josep Guitart i Duran. Universitat Autònoma de Barcelona. Facultat de Filosofia i Lletres. Inèdita.
SANMARTÍ, J. (1986). La Laietania ibèrica. Estudi d'arqueologia i d'història. Tesi doctoral. Inèdita. UB. Barcelona, pp. 647.

ALTRES CATALOGACIONS / INVENTARIS

Inventari del Patrimoni Arqueològic de Catalunya de la Generalitat de Catalunya.
Inventari del patrimoni cultural i natural de Cabrils (Diputació de Barcelona).

ESTAT DE CONSERVACIÓ

Dolent

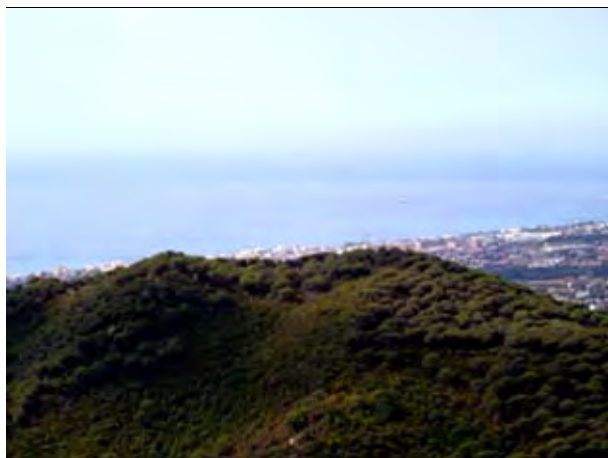
DESCRIPCIÓ DE L'ESTAT DE CONSERVACIÓ

Presència de furtius i erosió.

PROTECCIÓ LEGAL

Àrea d'expectativa arqueològica, grau H segons el Pla Especial del Patrimoni Arquitectònic, Arqueològic i Històric de Cabrera de Mar (2006).

FOTOGRAFIES

Inventari del Patrimoni Arqueològic de la Serralada Litoral

Vista general del Turó de l'Infern des del Castell de Burriac.

Vista des del cim amb un dels retalls a primer terme.

Vista des del cim en direcció al Turó del Montcabrer.

AUTOR/S FITXA

Laura Bosch Martínez i Jordi Montlló Bolart

DATA FITXA

21/08/2006

Inventari del Patrimoni Arqueològic de la Serralada Litoral

CODI	DENOMINACIÓ	TERME MUNICIPAL	COMARCA
014	COVA DE LES ENCANTADES <i>Cova de les Bruixes, cova de la Bona Dona, cova de les Bones Dones, cova de la Mala Dona, cova de les Males Dones, Cova de l'Encantada.</i>	Cabrils - Cabrera de Mar	El Maresme

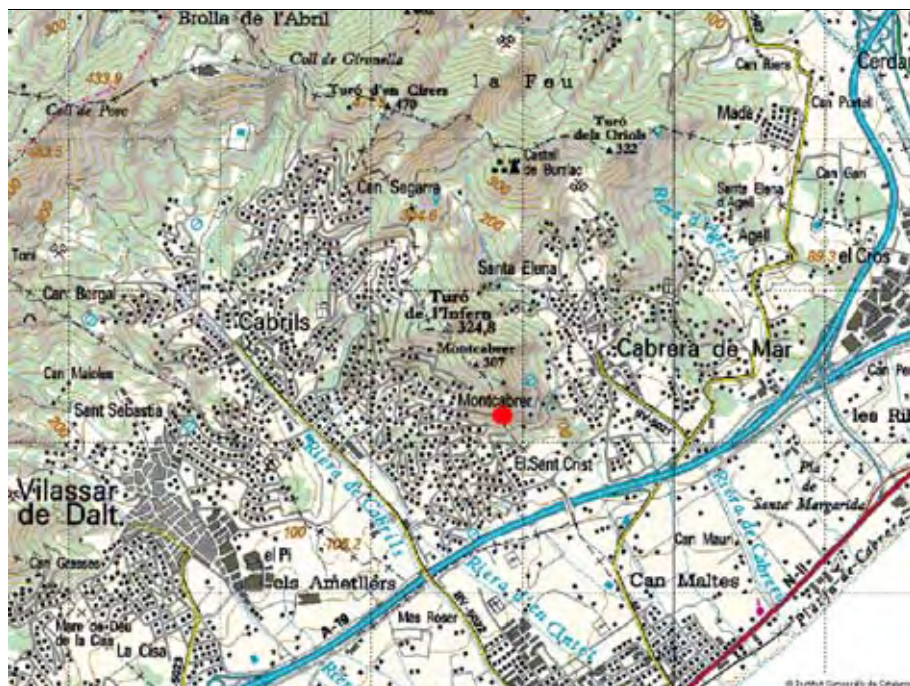
SITUACIÓ

Turó de Montcabrer; part alta vessant migdia

ACCÉS / DESCRIPCIÓ DE LA LOCALITZACIÓ

Un cop a Cabrils, entrar per la Urbanització de Can Tolrà i agafar el camí de la Muntanya que a un moment donat es bifurcarà cap a l'esquerra. Pujant a uns 200 metres toparem de cara amb el carrer Mare de Déu de Núria, que no té sortida; continuarem fins creuar la primera torrentera que baixa directa de dalt de la Creu i travessant-la anirem seguint un corriol que va pujant en direcció nord-est fins topa amb la Cova de les Encantades.

PLÀNOL DE SITUACIÓ

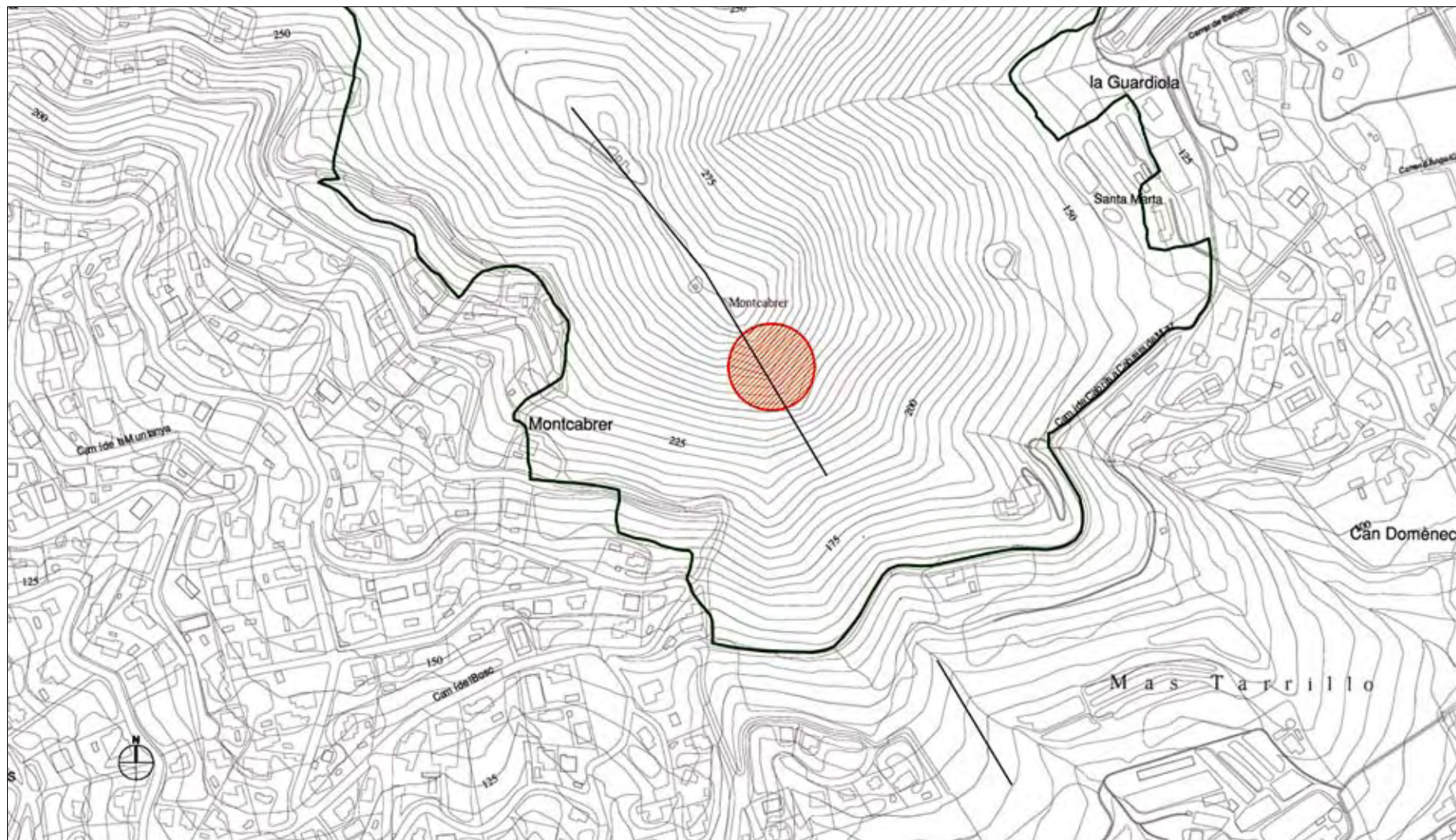
ICC. Mapa Comarcal de Catalunya 1:50.000

INFORMACIÓ GEOGRÀFICA

COORDENADES U.T.M.	COORDENADES GEOGRÀFIQUES	SUPERFÍCIE APROXIMADA
X= 448840		
Y= 4597304	N=	5.793 m2
Z= 259	E=	

REFERÈNCIA CADASTRAL	CLASSIFICACIÓ URBANÍSTICA
QUALIFICACIÓ DEL SÒL	ÚS ACTUAL
	Zona forestal
TITULARITAT	PROPIETARI/S
Privada	Can Vives

PLÀNOL DE SITUACIÓ

ICC. Mapa Topogràfic 1:5.000

Inventari del Patrimoni Arqueològic de la Serralada Litoral

TIPUS DE JACIMENT

Cova - Santuari

ÈPOCA / PERÍODE

Prehistòria - Ibèrica - Romana, ss.VI-IaC

DESCRIPCIÓ

Jaciment ubicat a la vessant del Montcabrer, format per una cova enfront de la qual s'hi ha anat trobat gran quantitat de ceràmica antiga: sobretot ceràmica prehistòrica i ceràmica ibèrica i romana. L'alçada del turó és de 312 m s.n.m i la pendent en direcció a la costa és molt marcada. Tot i que el coneixement de l'existència d'aquest jaciment és molt antic no s'ha estudiat en profunditat fins els anys noranta.

Geològicament, la cova de les Encantades correspon a un taffoni de grans dimensions, que té dues obertures i una alçada d'uns 2 metres.

Els taffonis tenen el seu origen en la meteorització diferencial del granit, de tal manera que hi ha una dissolució del seu interior formant-se una cavitat relativament esfèrica. Als indrets on hi ha masses granítiques amb fort pendent, amb poca vegetació i amb una estació seca, són freqüents aquestes formacions.

Dins d'aquesta cova també es poden diferenciar alvèols i nius d'abelles, els primers són taffonis de petites dimensions i els segons són grups d'alvèols.

Es deu a Ramon Coll (1993 i 1994) l'adscripció de la Cova a un santuari ibèric. Són molts els autors que parlen de troballes d'arrel prehistòrica, sense especificar res més. Alguns autors de finals del segle XIX parlen d'aquest lloc com d'hàbitat prehistòric. Totes les notícies responien a una sèrie de troballes superficials recollides majoritàriament per Marià Ribas. Ens cita la troballa de diverses destrals de pedra, dues de petites dimensions, ceràmica prehistòrica i vasos ibèrics i campanians. Pau Ubach i el grup d'arqueologia de Vilassar de Dalt van intervenir-hi als anys 50, recollint material molt semblat al descrit anteriorment, destacant un fragment de fulla de ganivet en sílex.

Ramon Coll (1994) publica l'estudi d'un lot de materials trobat, aproximadament des de l'any 1981, just al davant de la cova per un "conegut furtiu de la comarca". Finalment l'any 1993, Ramon Coll realitzà una excavació d'urgència, del tot necessària ja que no s'havia realitzat cap intervenció moderna, malgrat la importància científica del jaciment; i donat el perill continuat de la intervenció de furtius. Resultat d'aquesta excavació i de l'estudi tant del molt material arqueològic recuperat d'aquest lloc com del material etnogràfic de la zona, fou la interpretació de la Cova de les Encantades com d'un centre de culte d'època ibèrica. S'inscriu, segons l'autor, entre les anomenades coves-santuari ibèriques, definides per Miquel Tarradell.

Cronològicament funciona com a cova-santuari entre els segles IV i I a.C. Segons Ramon Coll, el culte es traslladaria al temple de Mitra de Can Modolell (Cabrera de Mar).

NOTÍCIES / INTERVENCIIONS

Les primeres intervencions constatades corresponen als treballs de Marià Ribas i l'equip de la Comissaria d'Excavacions Arqueològiques de Mataró, l'agost de 1950. Tot i que hi han documentat troballes altres persones, com la d'en Josep Canals (Ubach,1994:175) d'un ganivet de sílex de 5 cm. El grup de Vilassar hi feren excavacions.

També s'hi detectà la presència d'excavacions de clandestins.

Finalment, entre el juliol i l'agost de l'any 1993 es va realitzar una excavació d'urgència dirigida per Ramon Coll.

OBSERVACIONS

Les troballes antigues no sabem on són, potser dins de lots de procedència desconeguda o incerta en els museus de Vilassar de Dalt i/o Mataró. Gran part del material extret pels furtius i els procedents de l'excavació d'urgència de l'any 1993 es troben en el Museu de l'Estampació de Premià de Mar.

La cova es troba en terme municipal de Cabrera de Mar, però la zona arqueològica s'ubica a la vessant de migdia, just al davant de la cova, extenent-se pels límits de Cabrera de Mar i Cabrls indistintament.

BIBLIOGRAFIA

ALMAGRO, M. Et alí (1945). Carta Arqueològica de España. Barcelona. Madrid, pàg. 87.

BALIL, A. i RIPOLL, E.(1952). Actividad arqueológica en Cataluña durante los años 1950 y 1951. Archivo Español de Arqueologia, vol. XXV. Madrid, pàg. 180.

BURJACHS, Francesc i DEFAUS, Josep M. (1987). Inventari del patrimoni arqueològic de Catalunya. Cabrls (El Maresme). Barcelona. Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya. Inèdit.

CARRERAS CANDI, F (1893). Petit aplech de monografias historicas: lo castell de Bellpuig y la casa d'Altarriba a Vilatorra, lo castell de Besora, Cabrera del Maresme i la quadra d'Estrach. Barcelona, pàg. 57.

COLL, Ramon et alii (1993). Una cova-santuari ibèrica en el Maresme: la Cova de les Encantades de Montcabrer. Consideracions preliminars. IX Sessió d'Estudis Mataronins; Mataró, 1992. Museu Arxiu de Santa Maria. Mataró.

Inventari del Patrimoni Arqueològic de la Serralada Litoral

COLL, Ramon et alii (1994). El santuari ibèric de la Cova de les Encantades del Montcabrer (Cabrera de Mar, El Maresme). Estudi preliminar. Laietania núm. 9. Museu Comarcal del Maresme. Mataró, pp.35 - 86.

COLL, Ramon i CAZORLA, Fernando (1998). Una cueva-santuario ibérica en el Maresme: la "Cova de les Encantades" del Montcabrer (Cabrera de Mar, Barcelona). Actes del Congrés Internacional Els Ibers. Prínceps d'Occident. Estructures de poder en la societat ibèrica, pàg. 275-282. Barcelona, 1998.

COLL, Ramon. (2002). El santuari ibèric de la cova de les Encantades de Cabrera de Mar (el Maresme), dins Cabrera de Mar. Segle XX. Quaderns per a la memòria. Ajuntament Cabrera de Mar i Fundació Salvador Alsina i Arenas. Cabrera de Mar.

ESTRADA, Josep (1969). Vías y poblamiento romanos en el Área Metropolitana de Barcelona. Barcelona. Comisió Provincial de Urbanismo (Publicación 27); 74.

GARCIA, J. i ZAMORA, D. (1993). La vall de Cabrera de Mar. U model d'ocupació del territori a la Laietania ibèrica. El poblament ibèric a Catalunya. Actes. Laietania, núm.8. Mataró, pàg. 153.

GUARDIOLA, Ll. (1955). Sant Joan de Vilassar. Vilassar de Mar; pp. 19-25.

MALUQUER, J. (1986). Arquitectura i urbanisme ibèrics a Catalunya. Barcelona, pàg. 78.

MARTIN, R. (1962). Poblamiento ibérico del Maresma. Síntesis de un estudio general. VII CNA. Barcelona, pàg. 240-250.

MARTIN, R. (1963). Poblamiento y demografía ibérica. Problemas de la Prehistoria y de la Arqueología Catalanas. II Symposium de Prehistoria Peninsular. Barcelona, pp. 79.

PREVOSTI, Marta (1981). Cronologia i poblament a l'àrea rural d'Illuro. Mataró. Caixa d'Estalvis Laietana; pàg. 204 i 205.

RIBAS, Marià (1952). El poblament d'Illuro. Barcelona. Institut d'Estudis Catalans. Memòries de la Secció Històrica - Arqueològica, XII; pp 19 i 24.

ROVIRA, J.M. - MARTÍN, A. (2002). Els jaciments ibèrics i romans de Cabrera. Noves aportacions al model d'ocupació de la circumscripció del poblat ibèric de Burriac (Illuro), dins Cabrera de Mar. Segle XX. Quaderns per a la memòria. Ajuntament de Cabrera de Mar i Fundació Salvador Alsina i Arenas. Cabrera de Mar.

RUESTES i BITRIÀ, Carme (2002). El poblament antic a la Laietania litoral (del Besòs a la Riera de Caldes): l'aplicació d'un GIS (Sistema d'Informació Geogràfica) a l'estudi de la seva evolució i les seves relacions espacials. Tesis doctoral dirigida pel Dr. Josep Guitart i Duran. Universitat Autònoma de Barcelona. Facultat de Filosofia i Lletres. Inèdita.

SANMARTÍ, J. (1986). La Laietania ibèrica. Estudi d'arqueologia i d'història. UB. Barcelona, núm. 54. Tesis doctoral inèdita.

SERRA RÀFOLS, J de C. (1931). Llocs d'habitació ibèrics de la Costa del Llevant. Institut d'Estudis Catalans, volum VIII. Barcelona, pàg. 43.

SERRA RÀFOLS, J. de C. (1942). El poblamiento de la Maresma o Costa de Levante en época anterromana. Ampurias IV. Barcelona, pàg. 78.

TORRAS, C.A (1888). Excursió a Argentona, Castell de Burriach y Mont Cabré. Memorias de l'Associació Catalanista d'Excursions Científicas, vol. II. Barcelona, pp. 229-237.

UBACH, Pau (1994). Memòries etno arqueològiques. Vilassar de Dalt, 1934-1993. 6.000 anys d'història en el Maresme. Col·lecció El Montalt, núm. 18. L'Aixernador edicions. Argentona.

ALTRES CATALOGACIONS / INVENTARIS

Inventari del Patrimoni Arqueològic de Catalunya de la Generalitat de Catalunya.
Inventari del patrimoni cultural i natural de Cabrils (Diputació de Barcelona).

ESTAT DE CONSERVACIÓ

Regular

DESCRIPCIÓ DE L'ESTAT DE CONSERVACIÓ

L'actuació dels clandestins fou sistemàtica i exhaustiva.

PROTECCIÓ LEGAL

Àrea d'expectativa arqueològica, grau H segons el Pla Especial del Patrimoni Arquitectònic, Arqueològic i Històric de Cabrera de Mar (2006).

FOTOGRAFIES

Vista general de la cova des del migdia.

Detall de l'entrada a la cova.

Vista des de l'interior de la cova.

AUTOR/S FITXA

Laura Bosch Martínez i Jordi Montlló Bolart

DATA FITXA

22/08/2006

Inventari del Patrimoni Arqueològic de la Serralada Litoral

CODI	DENOMINACIÓ	TERME MUNICIPAL	COMARCA
017	CASTELL DE BURRIAC <i>Castell de Sant Vicenç</i>	Cabrera de Mar	El Maresme

SITUACIÓ

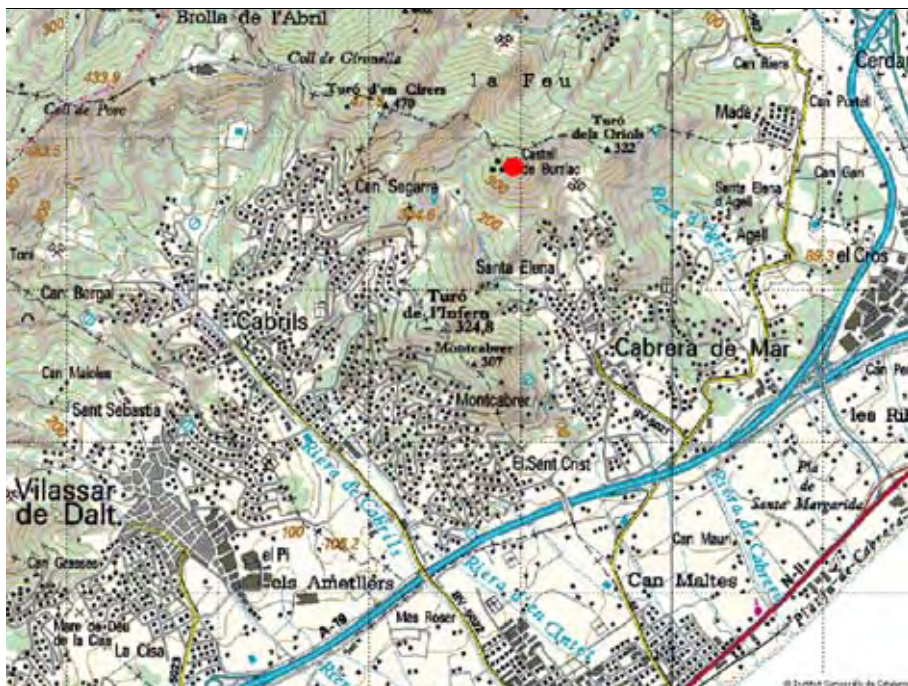
Cim de la muntanya de Burriac.

ACCÉS / DESCRIPCIÓ DE LA LOCALITZACIÓ

Per accedir-hi des del poble de Cabrera, s'haurà de pujar per la riera de Cabrera, i continuar pel Camí de la Font Picant. Un cop allí, a mà dreta hi ha una pista amb molt de pendent, que s'anirà seguint, sense deixar-la. A uns dos cents metres de la primera cadena del Parc de la Serralada Litoral, hi ha una bifurcació. A mà esquerra es va cap a la Creu de l'Abella, i a mà dreta, cap al peu del Castell. En arribar al monòlit, es pot accedir per la pista que es troba a 30 metres més endavant i que permet accedir-hi vehicles tot terreny o bé, s'agafarà el corriol tradicional de les roques que condueix directament a la porta d'entrada del Castell.

Des d'Argentona pel camí que va a la font d'en Ballot i d'allà al coll de Burriac; també té corriol d'accés des de Cabriels, Órius o Mataró.

PLÀNOL DE SITUACIÓ

ICC. Mapa Comarcal de Catalunya 1:50.000

INFORMACIÓ GEOGRÀFICA

COORDENADES U.T.M.	COORDENADES GEOGRÀFIQUES	SUPERFÍCIE APROXIMADA
X= 448976		
Y= 4598815	N=	2.342 m2
Z= 387	E=	

REFERÈNCIA CADASTRAL

Polígon 2, Parcel·la 51

CLASSIFICACIÓ URBANÍSTICA

Zona 15b. Zona especial arqueològica

QUALIFICACIÓ DEL SÒL

ÚS ACTUAL

Equipament patrimonial

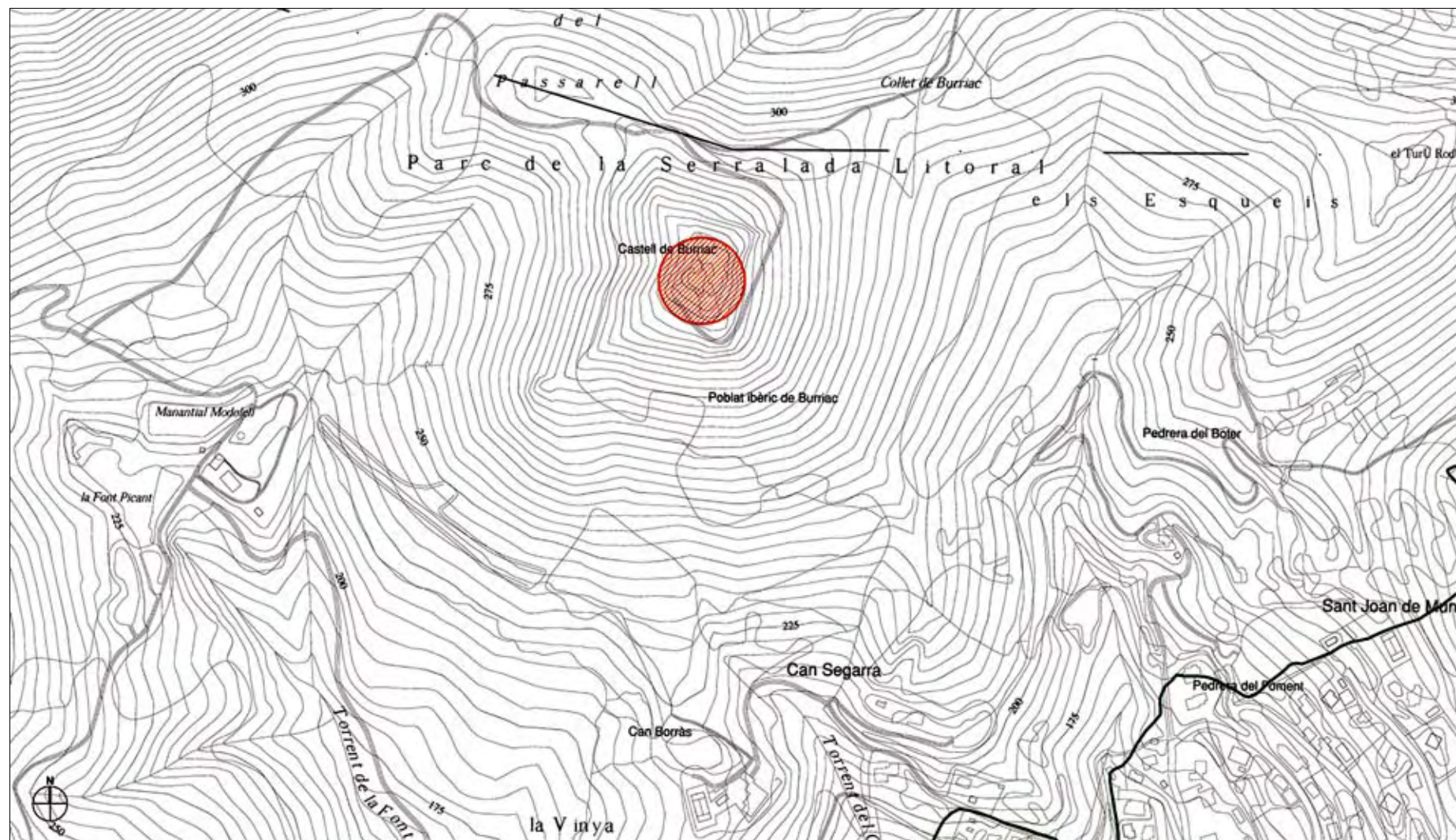
TITULARITAT

Pública

PROPIETARI/S

Ajuntament de Cabrera de Mar

PLÀNOL DE SITUACIÓ

ICC. Mapa Topogràfic 1:5.000

TIPUS DE JACIMENT

Castell medieval i estructures d'època romana

ÈPOCA / PERÍODE

Romana i Medieval

DESCRIPCIÓ

El Castell de Burriac o de Sant Vicenç s'ubica en un massís de roca que corona el cim d'una muntanya o cim dels contraforts costaners de la Serralada Litoral, a uns 401 metres sobre el nivell del mar, dins el terme de Cabrera de Mar, al límit amb Argentona. És el punt estratègic, de control del territori, òptim de la comarca, car des d'ell es controla visualment la costa i la plana del Maresme, des de Vilassar fins a Caldes d'Estrac, els fondejadors més importants, d'entrada del comerç marítim en l'Antiguitat, així com el pas de les vies terrestres principals.

Segons Cuadrada, queda ben establert que el primer document medieval que cita el castrum Sancti Vicentii és la llista de castells que la comtessa Ermessenda va donar com a penyor al seu fill Berenguer Ramon I el 1023. La capella del castell, però, sembla que apareix esmentada en un document del 894, segons Cuadrada (1988,100: Arxiu de la Catedral de Barcelona, 1-3-1), que parla d'una venda d'una vinya que limita al nord amb un camí que va a la domus sancti Vicentii. El fet que aquest document esmenti la domus, referent a casa religiosa, i no al castrum, fa pensar que aquest darrer encara no existia. Per tant, primer fou l'església i posteriorment el castell.

Les excavacions de Caballé i García, ja van documentar bossades de terres, entre les escletxes de la roca, amb materials ibèrics i algun fragment ceràmic d'origen italià, interpretades pels autors com l'anivellament de la zona per establir-hi un punt de vigilància ibèric. Les excavacions de l'any 1993 també hi varen detectar una paret ibèrica i ceràmiques ibèriques barrejades en estrats posteriors. Prevosti (1996a) descriu les restes romanes que s'havien descobert en les excavacions del 1993: una cisterna, un paviment d'opus signinum sota la capella, un estrat també sota la capella, dos possibles trams de paret, una figureta de "tanagrina" i materials barrejats en estrats medievals. Segurament es tracta dels pocs testimonis d'un enclavament militar romà de control del poblat ibèric i de la regió. Fins i tot la presència de ceràmiques itàliques en els estrats descrits per Caballé i García, fan pensar que l'anivellament del cim de la muntanya que interpreten aquells autors com la preparació del lloc per aixecar-hi una estructura de guaita, no sigui ja la romano-republicana. La "tanagrina", uns vasos ibèrics amb umbo, de probable caire ritual, la presència de tombes tardo-romanes en la part alta de Burriac, indicada per Ribas, així com el document que recull Cuadrada, que esmenta la domus sancti Vincencii el 894, abans que existís el castell, obliguen a pensar seriosament en la possibilitat que en el lloc de la capella actual, hi hagués hagut un lloc sagrat ibèric, posteriorment romanitzat i finalment cristianitzat. Carreras i Candi també observà una paret que li semblà romana, així com la utilització de tègula i ímbrex romans en l'aparell de diverses parets.

Després de la fase romana, es documenta, doncs, la capella i posteriorment la construcció del primitiu castell de Sant Vicenç, al qual deuen correspondre els forats de pal que s'obren a la roca en diversos punts del cim de Burriac i a la cisterna romana, que seria reutilitzada degut a la resistència de l'obra. Es tracta, doncs, d'una evidència negativa, que permet suposar que existí un castell amb estructures de fusta, anterior al de pedra. Durant l'excavació de l'any 1987 es documentà un paviment de terra apilonada, associat a restes d'una llar de foc, datable entre els segles IX i XIII, en la zona d'habitacions de ponent de la part sobirana. Segons Adell (1994), "en els documents de principis de segle (...) es veu molt clar que la capella actual correspon a l'extrem de llevant d'una església d'una sola nau, coberta amb volta de canó, avui desapareguda i rematada per un absis (la capella actual) separada de la nau per un arc triomfal. La qualitat de la documentació conservada no permet més precisions, però és prou clara com per establir l'exacta tipologia de l'església, i interpretar correctament els plànols antics del castell, publicats per F. Carreras Candi. Aquesta constatació permet de plantejar la hipòtesi que l'església, i interpretar correctament els plànols antics del castell, publicats per F. Carreras Candi. Aquesta constatació permet de plantejar la hipòtesi que l'església de Sant Vicenç era un edifici concebut en els tipus arquitectònics més habituals de l'arquitectura del segle X catalana, similar a l'ermita de Sant Cristòfol de Cabrils. Aquesta hipòtesi ha estat refermada en el curs dels treballs de restauració, quan s'ha pogut descobrir que la seva coberta original era realitzada en opus signinum, que el ràfec era format per totxos romans, i que havia estat reformada tardanament, possiblement a rel de les reformes del s. XIV-XV, abans de la darrera reforma, anterior a la consolidació". No fou fins al segle X-IX que es va aixecar el castell d'obra de pedra que coneixem, físicament i a través de la documentació escrita. Efectivament, les excavacions del recinte sobirà han donat estrats d'aquest cronologia en diversos punts: en les habitacions de ponent i en la base de la torre de l'homenatge. Es tracta, ja, del castell que sabem que va adquirir Guadall de Sant Vicenç als comtes de Barcelona, en el segle XI, iniciant la llarg etapa de senyoriu d'aquesta família sobre aquest feu, que durà fins el segle XIV. En el sector septentrional del recinte Jussà, una sèrie d'estances i una muralla exterior formen un bastió de defensa, al costat de l'entrada principal del castell. L'observació de les estructures arquitectòniques indica que el sector amb merlets és una construcció coetània amb la primera edificació del castell, dada corroborada per les excavacions, per tant segurament del segle X-XI. L'arqueologia detecta una continuïtat de vida fins l'etapa baix-medieval.

Les ruïnes actuals del castell són el resultat de remodelacions successives, la darrera de les quals fou la de Pere Joan Ferrer, feta a partir de 1473. El castell se'ns mostra com un doble recinte que s'adapta a l'orografia del cim roquer. La part jussana presenta l'esmentat bastió nord, al costat de la porta principal, i un recorregut de muralla que clou un pati interior, destinat a estances de servei, bestiar i magatzem al nord, i un altre al sud. La part sobirana, o de residència, dominada per la torre de l'homenatge, de planta circular, que sabem que data com a mínim del segle XI, posteriorment refeta, potser en diverses ocasions, conté també la zona de les habitacions de ponent, on es troba la cisterna romana, reutilitzada, i la zona de sales nobles en la part central i de llevant, amb la capella de Sant Vicenç, flanquejada per la gran sala d'armes gòtica al costat sud i una altra sala al nord. Segons la "Catalunya Romànica", el darrer castell respon a un plantejament defensiu molt elaborat, amb el camí d'accés que hi dóna el tomb per tal que l'atacant purés sempre des d'una posició més baixa i obligat a mostrar el flanc dret, desprotegit, amb l'escut a l'esquerra. El camí anava des del sud del castell cap el nord, sota el llenç de ponent del mur de la part jussana, sota la torre al recinte sobirà per un camí que voltava el castell per llevant, fins a la rampa de pujada a l'est.

Resumint, sobre el cim de Burriac s'han trobat dos menes de testimonis: els primers, els més reculats en el temps, gairebé extingits sota les construccions medievals, dels quals, però, queden lleus indicis que permeten interpretacions hipotètiques, i els segons consisteixen en les restes materials incontestables del què avui anomenem les ruïnes del Castell de Burriac. Als primers pertany un possible establiment militar romà, així com un possible lloc sagrat ibèric, després romanitzat i finalment cristianitzats en la capella de Sant Vicenç. Al seu redós es degué aixecar el primer castell, potser una estructura de fusta, seguida d'una estructura de pedra datable en els segles X-XI. D'aquesta darrera construcció en queden, essencialment, restes d'un bastió de defensa al nord de la part jussana i, en la part sobirana, estrats de fonaments de l'antiga torre de l'homenatge, les habitacions de ponent i l'absis de la capella. En el segle XV es va refer i engrandir el castell; així va resultar l'estructura que encara hi podem observar avui on destaca, d'aquesta obra nova, la muralla exterior, la refacció de la torre de l'homenatge, i de tot el sector sobirà. Allí, la capella conservà l'absis primitiu i s'hi afegí una nau amb volta de canó, desapareguda, mentre que a ambdós costats s'hi construïren sengles sales nobles.

NOTÍCIES / INTERVENCIONS

El primer estudiós important del castell de Burriac fou, sens dubte, F. Carreras Candi, qui el descrigué minuciosament i hi feu observacions sobre l'evolució de la seva arquitectura, a més de reunir-ne una àmplia documentació històrica. L'arquitecte Emili Cabanyes i Rabassa n'aixecà la planta, que fou emprada per Carreras Candi.

Els estudis i cites posteriors solen limitar-se a repetir aquest autor. L'obra sobre el Maresme medieval de Cuadrada, estudia un gran volum de documentació dels senyors del castell de Burriac. El primer document medieval que cita el castrum Sancti Vicentii és la llista de castells que la comtessa Ermessenda va donar com a penyora al seu fill Berenguer Ramon I el 1023. La capella del castell, però, sembla que apareix esmentada en un document del 894, segons Cuadrada.

Les excavacions dins del recinte del castell han sovintejat durant tot el segle XX, tot i que sense publicació de resultats.

El 21 de juny de 1986 es va dur a terme un projecte mancomanat amb els Ajuntaments de l'antiga Baronia del Maresme (Argentona, Cabrera de Mar, Cabrils, Sant Andreu de Llavaneres, Mataró, Sant Vicenç de Montalt, Premià de Dalt, Premià de Mar, Vilassar de Dalt i Vilassar de Mar), el Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya i altres institucions públiques i privades de la comarca, coordinades pel Museu Comarcal del Maresme (Mataró). La primera fase del projecte l'assumiren els ajuntaments de Cabrera de Mar (despeses de les obres) i Mataró (despeses de publicitat de la campanya "Burriac, ja hi treballem").

El projecte s'estructurà en tres fases tècniques:

1ª Consolidació urgent de les restes del castell: Varen durar un mes aproximadament. Bàsicament fou una obra de reforç i de calçament de les bases dels murs, més activa a la capella per la intensa degradació. També es reparà el finestral orientat a la vall d'Argentona i es farciren les esquerdes i els forats. La Torre de l'Homenatge no es va poder reparar totalment perquè alguns desaprensus llençaren muntanya avall els materials de l'obra.

2ª Excavació arqueològica del castell i poblat ibèric de Burriac: En la fase d'excavació arqueològica, es contactà amb el l'Institut Català de Serveis de la Joventut, que alhora estructurarà i organitzarà l'actuació en forma de camp d'aprenentatge arqueològic, inscrivint-la en el programa "Estiu 87" d'aquesta Institució. La direcció de l'excavació fou assumida pels tècnics del Servei d'Arqueologia de la Generalitat i del Museu Comarcal del Maresme. Mataró. S'arreglà la pista que des d'Argentona pujava fins el castell perquè els participants poguessin accedir-hi en jeep. Els sectors que s'excavaren foren les dependències secundàries i la zona residencial de la fortalesa. Durant aquesta excavació es documentà un paviment de terra premsada, en la zona d'habitacions de ponent de la part sobirana, associat a restes d'una llar de foc, datable entre els segles IX i XIII,

3ª Restauració del castell i protecció del conjunt monumental de Burriac.

El 1988, A. Caballé i J. Garcia hi dirigiren unes excavacions que estudiaren un sector d'habitacions del recinte sobirà, d'època alto-medieval, i el sector més septentrional del recinte jussà (Cerdà-García, 1991). En aquestes excavacions es van documentar bossades de terres, entre les esquetxes de la roca, amb materials ibèrics i algun fragment ceràmic d'origen itàlic, interpretades pels autors com l'anivellament de la zona per establir-hi un punt de vigilància ibèric. Aquestes excavacions anaren seguides d'algunes restauracions.

El 1993, el Servei d'Arqueologia de la Generalitat de Catalunya, juntament amb l'empresa "Autopistas CESA", varen endegar una campanya d'excavacions exhaustives, on es varen detectar una paret ibèrica i ceràmiques ibèriques barrejades en estrats posteriors. Les excavacions foren seguides de la restauració total del monument, que es trobava en un estat de ruïna molt avançat. L'empresa Arqueociència SCP fou l'executora de les excavacions (Subiranas i alt, 1993; Vila, 1994). L'arquitecte J. A. Adell (1994) fou l'autor de la restauració.

Prevosti (1996) estudià els resultats de les restes aparegudes durant la campanya del 1993. En aquest estudi descriu una cisterna, un paviment d'opus signinum sota la capella, un estrat també sotalacapella, dos possibles trams de paret, una figureta de "tanagrina" i materials barrejats en estrats medievals. Segurament es tracta d'un dels pocs testimonis d'un enclavament militar romà de control del poblat ibèric i de la regió. Fins i tot la presència de ceràmiques itàliques en els estrats descrits per Caballé i Garcia fan pensar que l'anivellament del cim de la muntanya que interpreten aquells autors com la preparació del lloc per aixecar-hi una estructura de guaita, no sigui ja la romano-republicana, sino que obren la possibilitat de que en el lloc de la capella actual, hi hagués hagut un lloc sagrat ibèric, posteriorment romanitzat i finalment cristianitzat.

OBSERVACIONS

L'any 1990, l'Ajuntament de Cabrera de Mar adquireix la propietat del castell de Burriac per 3.115.280 de les antigues pessetes a Montserrat Puigvert i Pons, qui tenia la propietat heretada del seu pare Gregori Puigvert, segons acord del Ple de l'Ajuntament en data de 25 de gener de l'any 1990.

BIBLIOGRAFIA

- AA.VV (1988). Burriac. Catàleg de l'exposició. Museu Comarcal del Maresme - Mataró. Mataró.
- ADELL, J.A. i altres (1999). Programa de Protecció i Rehabilitació del Patrimoni Arqueològic de Cabrera de Mar, Ajuntament de Cabrera de Mar, inèdit.
- ADELL, J.A. (1994). La restauració del castell de Burriac. El col·leccionable de la Fundació Burriac, 4. Cabrera de Mar, pp. 6-8.
- ALBERT i CORP, Esteve (1980). "Pere Joan Ferrer, darrer senyor feudal de Mataró", a Fells del Museu Arxiu de Santa Maria, núm. 7. Mataró.
- ALMERICH, LI (1947). Els castells de Catalunya. Ed. Revisada, 1984. Barcelona.
- BASSA, Oriol et alii (1994). Coneguem Burriac i Montcabrer. Itineraris de natura, història i paisatge. Natura, Cabrera de Mar.
- CABALLÉ, A. i GARCIA, J (1988). Memòria de les excavacions arqueològiques efectuades al Camp de Treball del Castell de Burriac (Cabrera de Mar, El Maresme), juliol-agost de 1988. Inèdit.
- CATALÀ, P; BRASÓ, M. i FLUVIÀ, A. (1967). "El Maresme. Castell de Sant Vicenç o de Burriac", a Elscastells catalans, vol. 1. Ed. Rafael Dalmau. Barcelona.
- CARRERAS CANDI, Francesc (1891). Argentona històrica. Barcelona. Edició en facsímil de 1980. Argentona.
- CARRERAS CANDI, Francesc (1892). Pere Joan Ferrer, militar i senyor del Maresme. Barcelona.
- CARRERAS CANDI, Francesc (1908). Lo castell de Burriach o de sant Vicents. Mataró. Edició en facsímil de 1981. Argentona.
- CASTILLO, M.J. (1988). "El castell de Burriac en els darrers cinc-cents anys. Segles XVI-XX". Fells del Museu Arxiu de Santa Maria, núm. 31. Mataró.
- CERDA, J.A. i GARCIA, J. (1991). "Darreres actuacions arqueològiques al castell de Burriac (Cabrera de Mar, El Maresme)". VII Sessió d'Estudis Mataronins. Mataró, pp. 61-66.
- CUADRADA, Coral (1987). El Castell de Burriac: antecedents històrics. Dossier d'excavació, estiu de 1987. Inèdit.
- CUADRADA, Coral (1988). El Maresme medieval: hàbitat, economia i societat, segles X-XIV. Caixa d'Estalvis Laietana. Mataró.
- CUADRADA, Coral (1993). El feudalisme al Maresme II. Primers poblaments, a Cingles, núm. 79. Mataró, pp. 116-118.
- DEL CAMPO, F. (1998). Castells medievals del Maresme, a Guies del patrimoni Comarcal, núm. 13. Brau ed., pp. 23-30.
- DÍAZ, R i FORN, S. (1980). "500 è aniversari de l'alliberament dels lligams senyorials dels Castells de Burriac i Mataró", a Quaderns de Prehistòria i Arqueologia del Maresme, núm. 10. Mataró.
- FARELL, D. (1998). "La recerca arqueològica al castell de Burriac. Antecedents a les excavacions de 1993", a llturo, núm. 1. Is Jornades d'Arqueologia de Cabrera de Mar i del Maresme. Cabrera de Mar, 1996, pp. 77-80.
- FARELL, D. (1998). "Les visites guiades al castell de Burriac. (1993-1998)", a Escrits a Cabrera, XXII. Històries de Cabrera. Cabrera de Mar, pp. 49-53.
- FARELL, D. i BASSA, O. (1998). Burriac: història i natura. Col·lecció dels llibres de natura del Maresme. Ed. Natura. Argentona.
- JUHÉ, E; MARTÍ, C; GARÍ, R.I; PLADEVALL, A i CLARIANA, J.F. (1992). "Cabrera de Mar: el castell de Burriac", a Catalunya Romànica, Vol. XX El Barcelonès, el Baix Llobregat, El Maresme. Enciclopèdia catalana. Barcelona, pp. 479-482.
- LLADÓ, J. (1992). "La muntanya i el castell de Burriac", a Fells del Museu Arxiu de Santa Maria, núm. 44. Mataró, pàg. 34.
- MARFÀ, Carles (1980). "Cinquè centenari del privilegi del Rei Ferran el Catòlic, 1480-1980. El llargcamí vers l'autonomia municipal", a Fells del Museu Arxiu de Santa Maria, núm. 8. Mataró.
- MODELELL, J.M. (1993). Cabrera de Mar. Castell de Sant Vicenç o de Burriac. Síntesi històrica. Col·lecció El Motall, 13. L'Aixernador. Argentona.
- MONTCLÚS, J. i PLUINS, M. (1984). Pere Joan Ferrer. Senyor de Burriac i baró del Maresme. Un cavaller entre la guerra i les lletres. Argentona.
- PELLICER, J.M. (1887). Estudios histórico - arqueológicos sobre lluro. Mataró.
- PREVOSTI, Marta (1994). "Les excavacions del castell de Burriac patrocinades per Autopistas". Col·leccionable de la Fundació Burriac, núm. 4. Cabrera de Mar, pp. 4 i 5.
- PREVOSTI, Marta (1996). "Tanagrina i restes romanes republicanes trobades sobre el cim de Burriac", a Pyrenae, núm. 27. Barcelona, pp. 301-310.
- RIBAS, Marià (1934). Orígens i fets històrics de Mataró. Mataró.
- RIBAS, Marià (1952). El poblament d'lturo. Institut d'Estudis Catalans. Memòries de la Secció Històrico-Arqueològica, XII. Barcelona.
- RIBAS, Marià (1964). Excavaciones en el poblado ibérico de llduro. Excavaciones Arqueológicas en España, núm. 30. Madrid.
- RICHO, M. (1987). Aproximació a la història d'Argentona (segles XIII-XV). Premi Burriac de 1985. Ajuntament d'Argentona.
- RODÓN BELLALTA, Joa Antoni (1994). "Informe: les obres de restauració i consolidació al castell de Burriac. El col·leccionable de la Fundació Burriac, 4. Cabrera de Mar, pp. 9-11.
- ROVIRA, J.M. - MARTÍN, A. (2002). Els jaciments ibèrics i romans de Cabrera. Noves aportacions al model d'ocupació de la circumscripció del poblat ibèric de Burriac (lturo), dins Cabrera de Mar. Segle XX. Quaderns per a la memòria. Ajuntament de Cabrera de Mar i Fundació Salvador Alsina i Arenas. Cabrera de Mar.
- SUBIRANES, C; OLIVARES, D i FARELL, D. (1993). Memòria de la intervenció arqueològica al Castell de Burriac, Cabrera de Mar, Maresme. Campanya del 4 d'octubre al 3 de desembre de 1993. Inèdita.
- TORRAS, C.A. (1888). "Excursió a Argentona, Castell de Burriach y Mont Cabré". Memorias de l'Associació Catalanista d'Excursions Científiques, II. Barcelona.

Inventari del Patrimoni Arqueològic de la Serralada Litoral

ALTRES CATALOGACIONS / INVENTARIS

Inventari del Patrimoni Arqueològic de Catalunya de la Generalitat de Catalunya.
Pla Especial del Patrimoni Arquitectònic, Arqueològic i Històric de Cabrera de Mar (2006).

ESTAT DE CONSERVACIÓ

Regular

DESCRIPCIÓ DE L'ESTAT DE CONSERVACIÓ

Durant molts anys ha restat abandonat i les seves pedres s'han utilitzat per cases i jardins dels pobles de l'entorn. Però l'any 1994 es restaura. Darrerament s'han instal·lat sense permís de la Direcció General de Patrimoni, a la part alta de la torre de l'homenatge, unes plaques solars destinades a proporcionar cobertura per la telefonia mòbil.

PROTECCIÓ LEGAL

BCIN (BOE de 5 de març de 1949 de protecció de castells amb l'expedient R-I-51-5215). Pla Especial del Patrimoni Arquitectònic, Arqueològic i Històric de Cabrera de Mar (2006).

FOTOGRAFIES

Vista general del turó, presidit pel Castell, des de ponent.

Castell de Burriac des de migdia.

Detall de les restes de la capella de Sant Vicenç.

AUTOR/S FITXA

Laura Bosch Martínez i Jordi Montlló Bolart

DATA FITXA

28/08/2006